De moeder en vader van Jezus

Stichting Erfgoed Rond Kerst Nederland

Ook van de familie, moeder en vader van Jezus zijn veel afbeeldingen te vinden
In dit boekje een kleine greep daaruit aan de hand van 42 onderwerpen.

Pagina:

3 De vader en moeder van Maria
4 Maria's geboorte
5 Maria met haar moeder en vader
6 Opdracht van Maria in de tempel met haar moeder en vader
7 De vader en moeder van Jozef
8 Annunciatie (Maria Boodschap)
9 Jozef de timmerman
10 De droom van Jozef
11 De bloeiende staf van Jozef
12 Verloving van Maria en Jozef
13 Maria in blijde verwachting
14 Maria bezoekt Elisabeth
15 Maria bij de geboorte van Johannes de Doper
16 Aankondiging volkstelling door Quirinius
17 Op weg naar Bethlehem
18 Mogelijke route die Maria en Jozef hebben afgelegd naar Bethlehem
19 Volkstelling Bethlehem
20 Geen plaats in de herberg
21 Geboorte Jezus
22 Besnijdenis van Jezus
23 Maria en Jozef dragen Jezus op in de tempel (Maria Lichtmis)
24 Jozef leest de Bijbel voor aan Jezus en Maria
25 Anna te Drieën
26 Kindermoord te Bethlehem
27 Vlucht naar Egypte
28 Mogelijke route die.de Heilige Familie heeft afgelegd naar Egypte
29 De boottocht over de Nijl
30 De Heilige Familie in Egypte
31 Terugkeer uit Egypte
32 Heilige Familie in Nazareth
33 Jezus in de tempel
34 De broers en zussen van Jezus
35 Dood van Jozef
36 Bruiloft te Kana
37 Kruisweg
38 Kruisiging Jezus
39 Graflegging Jezus
40 Hemelvaart Jezus
41 Uitstorting heilige Geest
42 Dood van Maria
43 Maria Hemelvaart
44 Kroning Maria

Voorkant: Tweeluik
- Jozef en Maria in verwachting van Jezus, samen aan het spinnen
- Vlucht naar Egypte
Ca. 1410, Kasteel Huis Bergh, 's-Heerenberg, Nederland, Europa

Peter Diemer
Stichting Erfgoed Rond Kerst Nederland

Juni 2025
Rev.: 2026-11-16

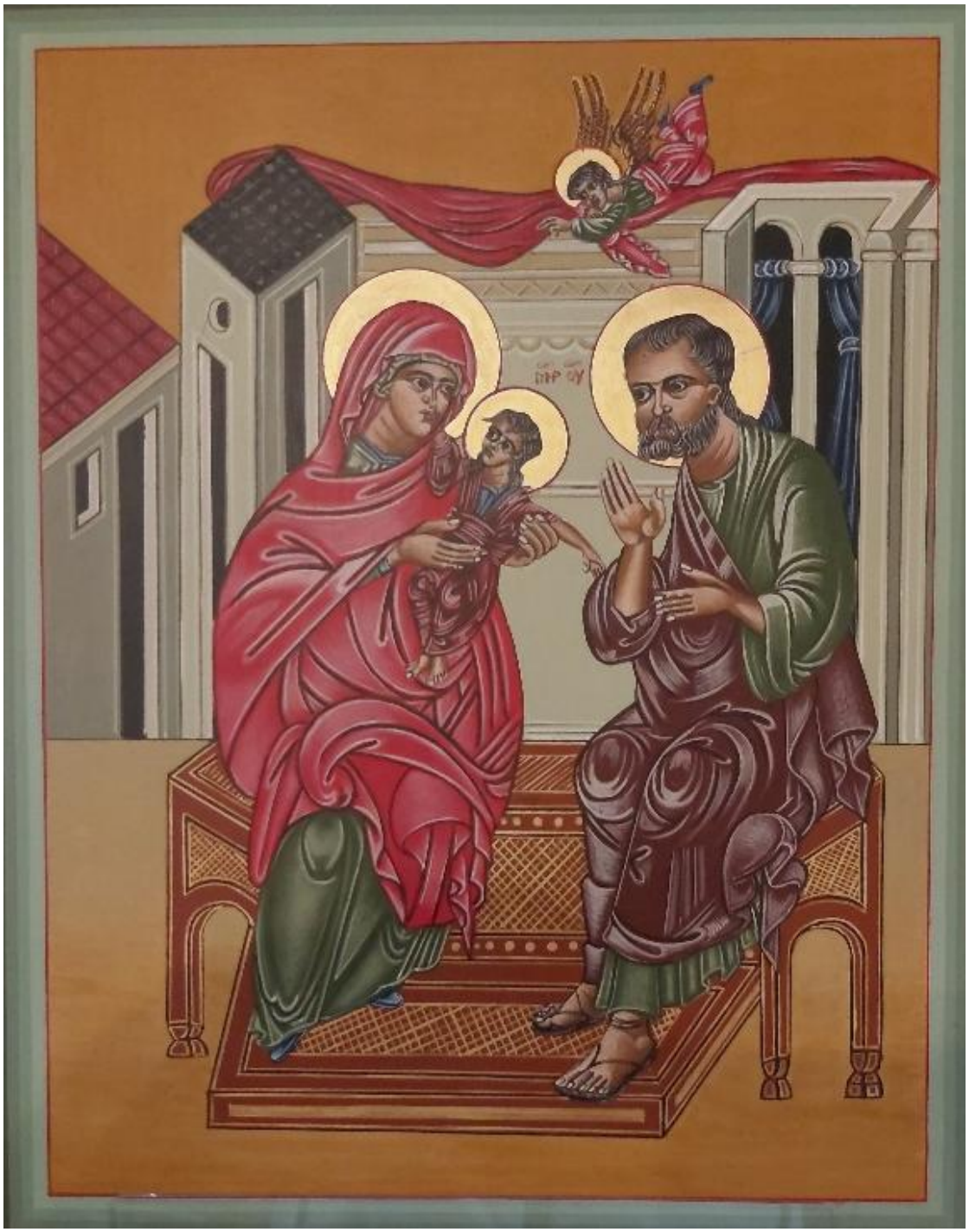
Schilderij
Vader Joachim en moeder Anna van Maria voor de Gouden Poort
Konrad Witz, 1437-1440, 158 x 120,5 cm.
Kunstmuseum, Basel, Zwitserland, Europa

Wandschildering
Maria's geboorte
1314, Koningskerk, Studenica, Servië, Europa

Geboorte Maria. In het midden moeder Anna, vermoeid van de bevalling. Links twee vroedvrouwen, die de baby in het badje doen. Rechts Maria in haar bedje; een dienares wuift haar koelte toe; Joachim staat voorover gebogen aan haar voeteneind en lijkt het kind met dankbaarheid te begroeten.

8 september wordt in veel RK. kerken dit hoogfeest van Maria's geboorte gevierd.

Icoon
Maria met haar moeder Anna en vader Joachim
Hennie Oude Middendorp
Hengelo (O), Nederland, Europa

Icoon
Opdracht van Maria in de tempel door haar ouders
18de eeuw, Rusland

Toen Maria drie jaar geworden was, sprak Joachim de woorden:
“Laat ons de onbevlekte dochteren van de Hebreeën roepen en dat ieder van hen een fakkel neme die moet branden, opdat het kind zich niet zou omwenden en zijn hart niet van de tempel des Heren wordt gelokt”.
De ouders van Maria vertrouwen haar toe aan Zacharias. Boven rechts is Maria nogmaals afgebeeld, terwijl een engel haar voedsel brengt. Volgens het Proto-evangelie zal zij tot haar twaalfde jaar in de tempel blijven.

Stamboom volgen het Lucas / Mattheüs Evangelie
De vader en moeder van Jozef
In het Lucas Evangelie (3:23) is dat Heli (of Eli).
In het Evangelie volgens Mattheüs (1:16) wordt deze Jozef echter de zoon van **Jakob** (de zoon van Matthan) genoemd.
De naam van de moeder* van Jozef wordt in de Bijbel niet genoemd.

* De naam "Gadat" is volgens andere bronnen niet de moeder van Jozef.
De biologische moeder van de bijbelse aartsvader Jozef zou **Rachel** zijn geweest.

Schilderij
Jacob en Rachel
Joseph von Führich
1853, olieverf op leinwand, 70.5 x 91 cm.
Galerie Belvedere, Wenen (O)

Schilderij
Annunciatie (Maria boodschap)
1430/1432, Fra Angelico
Nationaal Museum Prado, Madrid, Spanje, Europa

Annunciatie betekend letterlijk verkondiging, aankondiging of boodschap. Bij de katholieken verwijst dit woord naar de aankondiging van de geboorte van Jezus aan Maria door de engel Gabriël.

'*De engel ging haar huis binnen en zei tegen haar: 'Ik groet u, u die de gunst van de Heer geniet, de Heer is met u.' Bij deze woorden raakte Maria in verwarring en zij vroeg zich af wat die woorden mochten betekenen. 'Wees niet bang Maria,' vervolgde de engel, 'God schenkt u zijn gunst. Luister: u zult zwanger worden en een zoon ter wereld brengen, en u moet hem Jezus noemen. Hij zal een groot man worden en hij zal Zoon van de Allerhoogste worden genoemd.'* – (Lucas 1:26-38)

Op 25 maart wordt in de RK. kerk Maria boodschap gevierd.

Rechter paneel triptiek
Jozef in de timmerwerkplaats
Robert Campin (of de meester van Flémalle)
Metropolitan Museum of Art, New York, Noord Amerika

Jozef als timmerman in zijn werkplaats met uitzicht op een marktplein.

Schilderij
De droom van Jozef
18e eeuw, Stefano Maria Legnani

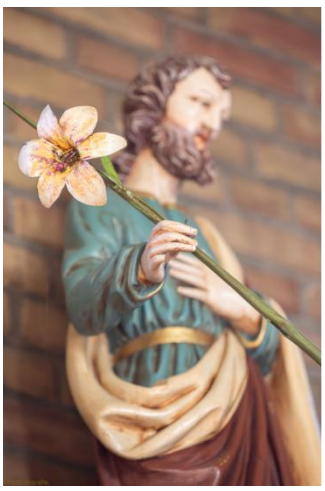
De engel zei tot hem: 'Jozef, wees niet bang om Maria tot je vrouw te nemen. Het kind dat ze draagt, is verwekt door de heilige Geest. Het komt van God. Het zal een jongen zijn en je moet hem Jezus noemen, want hij zal alle mensen dicht bij God brengen.'

19 maart wordt in de RK. kerk het hoogfeest van St. Jozef gevierd.

Boekillustratie, houtsnede, gedrukt
De bloeiende staf van Jozef
1480-1500, toegeschreven aan de Meesters van Delft
Rijksmuseum, Amsterdam, Nederland, Europa

Jozef, priester en mannen in de tempel. Jozef houdt van bloeiende wandelstok vast met daarop een vogel. Hierdoor wordt hij herkend als toekomstige bruidegom van Maria.

Jozef met staf en daarop een lelie als teken van de uitverkorene man voor Maria.

Beeld in de Heilige Nicolaas, Vollenhove, Nederland, Europa
www.kerkfotografie.nl

Schilderij
Verloving van Maria en Jozef
17e eeuw, Cristóbal de Villalpando

Volgens de legendes stond ook de staf van Jozef, de vader van Jezus, in bloei.

Schilderij
Maria in Blijde Verwachting
ca. 1410, olie en tempera op hout, 27,1 x 19,3 cm.
Gemalde-galerie der Staatlichen Museen, Berlijn, Duitsland, Europa

Moeder Gods, hulp van zwangere vrouwen is onder toezicht van Jozef aan het spinnen.

Schilderij
Maria bezoekt Elisabeth (Visitatie)
1615 / 1620, Frans II Franken
St. Pauluskerk, Antwerpen, België, Europa

Maria is in verwachting van Jezus en bezoekt haar nicht Elisabeth die (op hoge leeftijd, tussen de 40 en 60 jaar) in verwachting is van Johannes de Doper. Op de achtergrond Jozef en Zacharias.

Linker paneel van Triptiek over het leven van Johannes de Doper
Maria bij de geboorte van Johannes de Doper
Ca. 1453-1455 , Rogier van der Weyden
Staatlichen Museen zu Berlin, Berlijn, Duitsland, Europa

De zwangere Maria heeft Johannes de Doper in haar armen, Elisabeth ligt in het kraambed en Zacharias schrijft op een briefje de naam van de pasgeboren Johannes op omdat hij niet meer kan praten.

Byzantijnse muur mozaïek
Aankondiging volkstelling door Quirinius
1315-1320, Kahrié Djami kerk Istanboel, Turkije Azië

“In die dagen vaardigde keizer Augustus een decreet uit dat de hele wereld zich moest laten registreren. Deze eerste registratie vond plaats toen Quirinius gouverneur van Syrië was.” (Lukas 2.1-2)

Schilderij
Op weg naar Bethlehem
1883, Edward Jakob von Steinle
Clemens Sels Museum, Neuss, Duitsland, Europa

Mogelijke route die Maria en Jozef hebben afgelegd

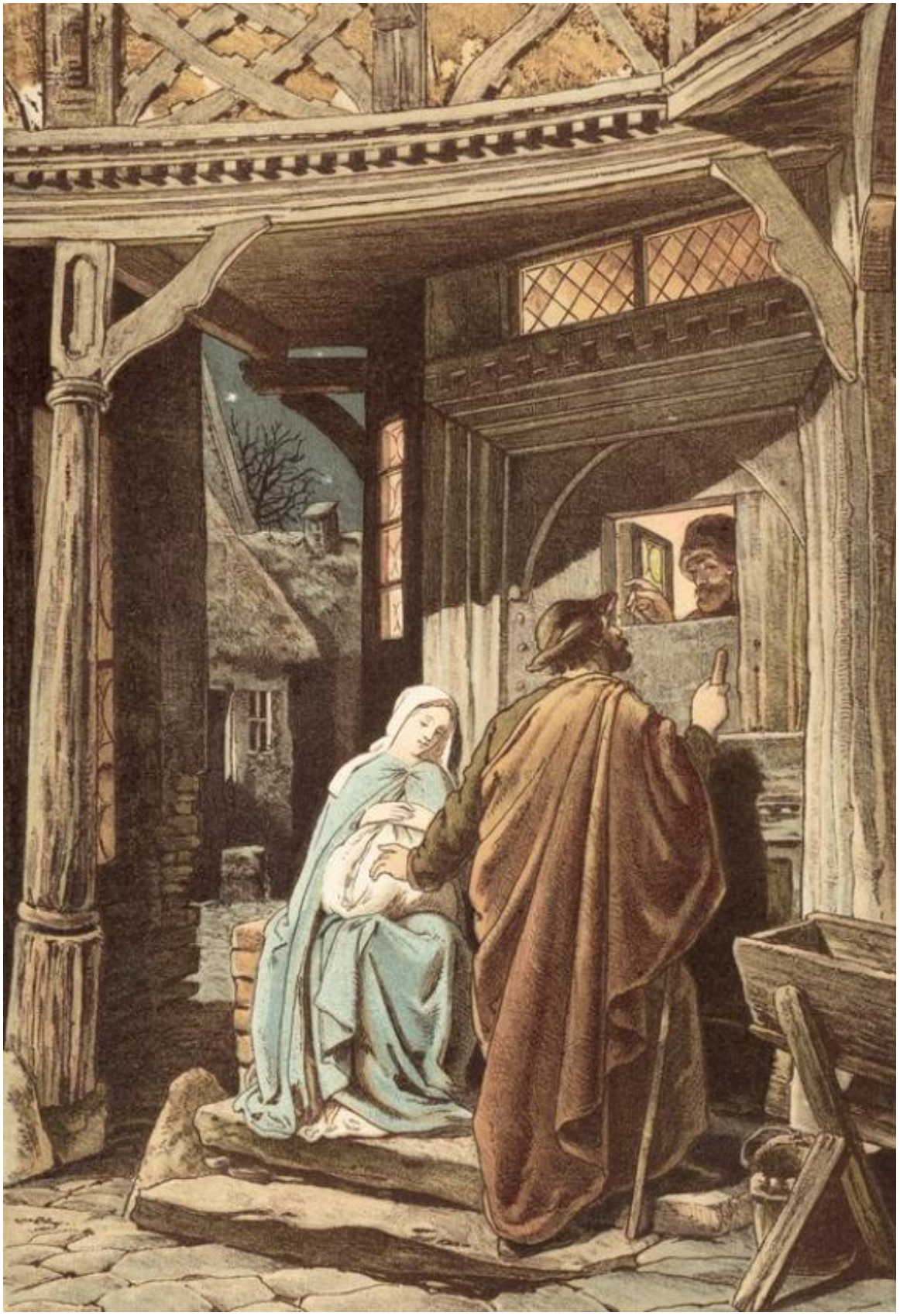
De hemelsbrede afstand van Nazareth (in Noord-Israël) naar Bethlehem (net ten zuidwesten van Jeruzalem) is ongeveer 110 kilometer. Geschat wordt dat Maria en Jozef waarschijnlijk meer dan 145 kilometer hebben gelopen voordat ze hun bestemming, Bethlehem, bereikten. Maria en Jozef werden gedwongen de lange reis naar Bethlehem te maken vanwege een volkstelling die was afgekondigd door keizer Augustus, de Romeinse keizer. Jozef kwam uit Bethlehem in Judea, en het decreet verplichtte burgers binnen het Romeinse Rijk zich te laten registreren in hun geboorteplaats of voorouderlijke "thuisstad".

3D Voorstelling
Volkstelling in Bethlehem
1566, Naar schilderij van Pieter Breugel
Krippana, Büllingen / Losheim, België / Duitsland, Europa

Iedereen moest naar zijn eigen voorouderlijke geboorteplaats reizen om te worden geteld. Dus ging Jozef van de Galileïsche stad Nazareth naar Bethlehem in Judea, de stad van David, voor de volkstelling. Als afstammeling van David moest hij daarheen.

Kleur lithografie
Geen plaats in de herberg
Victor Paul Mohn

Icoon
Geboorte Jezus
2014, Liesbeth Smulders
Klooster Sint. Agatha, Sint Agatha, Nederland, Europa

Het gehele kerstverhaal wordt uitgebeeld: Maria met Jezus in de kribbe, os, ezel, Engelen verkondigen de geboorte van Jezus aan de herders in het veld, Driekoningen volgen de ster naar Bethlehem, vroedvrouwen doen Jezus in bad en Jozef zit in een hoekje te peinzen.

Inscripties: MP θY (Meter Theou, Moeder Gods) IC XC (Jezus Christus)

Schildering
Besnijdenis van Jezus

Lucas 2:21: Acht dagen later werd de voorhuid van het kind weggesneden. Het kreeg de naam Jezus, zoals de engel had gezegd toen hij Maria kwam vertellen dat zij zwanger zou worden.

De feestdag van de Besnijdenis van de Heer (Latijn: *Circumcisio Domini*) wordt in de Anglicaanse Kerk, Oosters-orthodoxe Kerk, Syrisch-orthodoxe Kerk van Antiochië en de Syro-Malabar-katholieke Kerk op 1 januari gevierd. In de Rooms-katholieke Kerk in de jaren 1960 is deze viering afgeschaft en wordt de besnijdenis van de Heer enkel nog gevierd volgens de Tridentijnse Ritus. Dat Jozef de besnijdenis zou hebben uitgevoerd, zoals op de afbeelding te zien is, is zeer twijfelachtig in die tijd werden deze handelingen al door een dokter uitgevoerd.

Schilderij
Maria en Jozef dragen Jezus op in de tempel

De priester Simeon en zijn vrouw Hanna zijn ook aanwezig
Jozef heeft een mandje met twee duiven bij zich als offer.

Op 2 februari, 40 dagen na kerst, wordt dit katholieke feest, Maria Lichtmis, gevierd. Het is een oude traditie om dan pannenkoeken te eten. Ook is deze dag het einde van de Kerstperiode.

“Er is geen vrouwtje nog zo arm, of ze maakt met Lichtmis haar pannetje warm”.

Schilderij
Jozef leest de bijbel voor aan Jezus en Maria

Het schilderij van de Antwerpse schilder Pieter van Lint uit 1650/1660 geeft een intiem beeld van de Heilige Familie. In het midden geeft Maria de borst aan Jezus en Jozef leest aandachtig in de bijbel met een engel op de achtergrond. Het huiselijke aspect wordt versterkt door de luiermand op de voorgrond.

Brabants Museum, ’s Hertogenbosch, NL

Beeld
Sint-Anna te Drieën
Meester van Elsloo
Hout, gepolychromeerd, 141,5 x 104,6 cm
St. Augustinuskerk, Elsloo, Nederland, Europa

Er staat niets over in de bijbel, maar volgens een latere legende worden Joachim en Anna genoemd als zijnde de ouders van Maria en dus de grootouders van Jezus van Nazareth. De afstamming van Jezus en zijn familieverbindingen heeft de mensen vanaf de eerste eeuwen van onze jaartelling bezig gehouden en men heeft geprobeerd een kloppend beeld te scheppen. Maar toen de maagdelijke geboorte van Maria (niet te verwarren met Jezus' geboorte uit de maagd) een discutabel geloofspunt werd, was het belangrijker dan ooit de familieverbindingen te kennen en de manier waarop Maria's verwekking geschiedde. In de apocriefe geschriften worden Anna en Joachim als Maria's ouders genoemd, beiden toen al op hoge leeftijd. Volgens de legende keerde Joachim terug naar Jeruzalem – de stad die hij enkele maanden ervoor had verlaten nadat de tempelpriester de onvruchtbare man het offeren geweigerd had - en ontmoette zijn vrouw bij de Gouden Poort. Negen maanden later zou Maria ter wereld komen. Zij wijden Maria aan God toe en brachten haar als driejarige naar de tempel. Er is verder sprake van Maria's nicht Elisabeth en haar man Zacharias en voorts van apostelen, zoals Jacobus.
Aan het einde van de Middeleeuwen werd de devotie tot Sint Anna in het Rijnland en in de Nederlanden bijzonder populair. Dit resulteerde in een grote hoeveelheid beelden en schilderijen waarop Anna, Maria en Jezus stonden afgebeeld. Vaak zo dat Maria die Jezus op schoot hield, zelf op schoot zat bij haar moeder. Deze beeltenissen worden 'Sint Anna te Drieën' genoemd.
De feestdag van Sint Anna is op 26 juli.

Schilderij
Kindermoord te Bethlehem
1528, Lodovico Mazzolino
Rijksmuseum, Amsterdam, Nederland, Europa (langdurig bruikleen van het Mauritshuis)

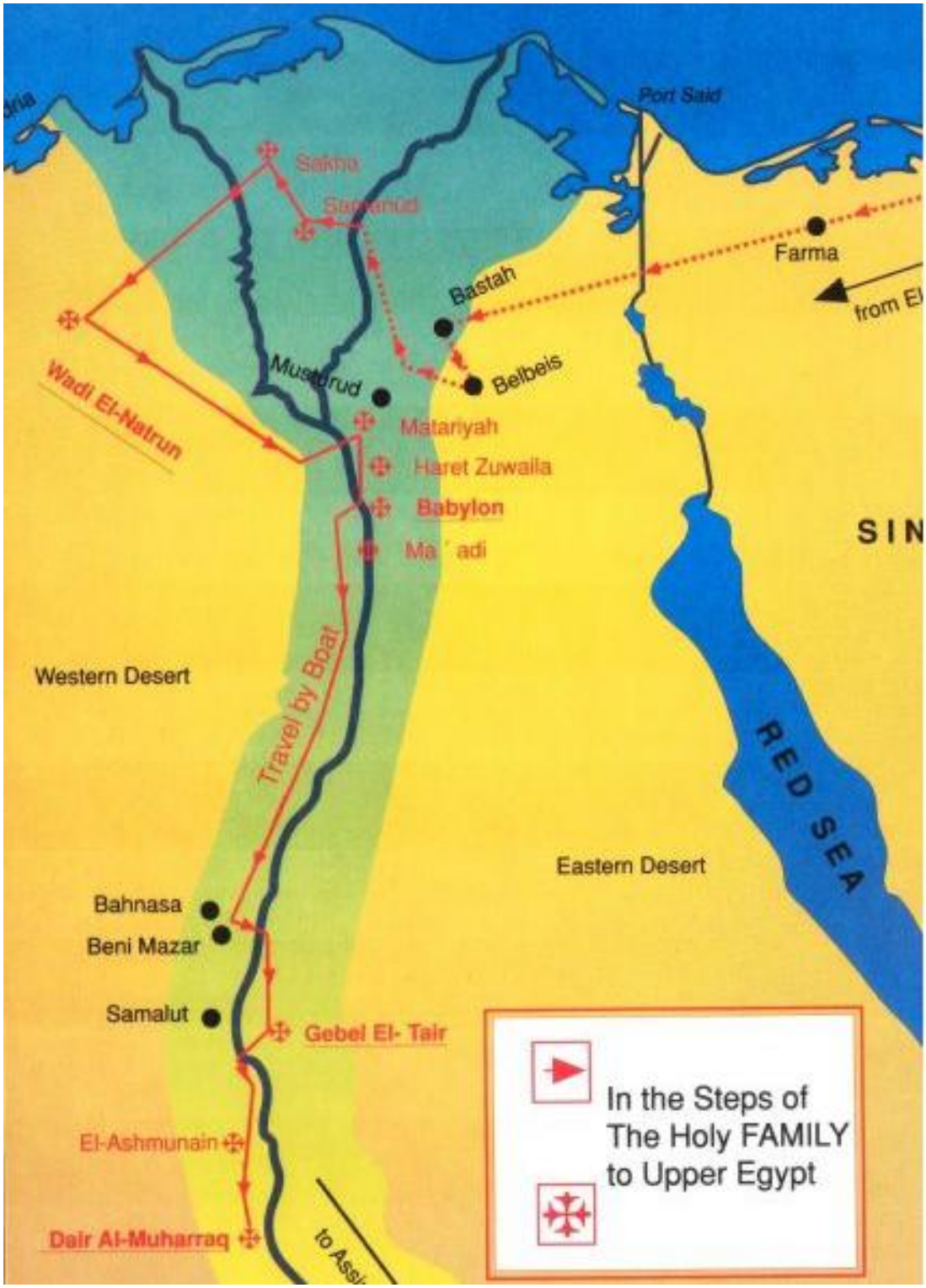
Boven de Kindermoord in Bethlehem o.a. Aanbidding der Koningen, Koning Herodes op zijn troon en de vlucht naar Egypte.

De Katholieke Kerk viert op 28 december het feest van de Heilige Onnozele Kinderen. De moord op onschuldig jongetjes, van 2 jaar of jonger, in opdracht van koning Herodes.

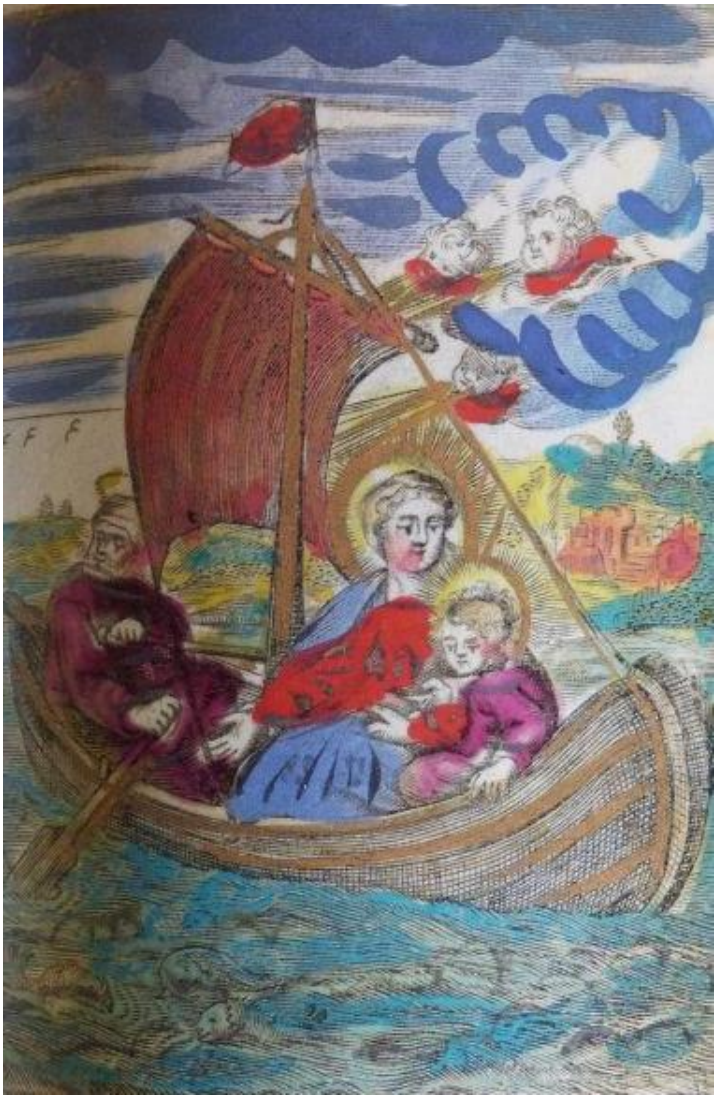
Tekening
Vlucht naar Egypte (Palmwonder)
1470-1473, Martin Schongauer
Museum Boijmans van Beuningen, Rotterdam, Nederland, Europa

Het traditionele onderwerp van de vlucht van de Heilige Familie naar Egypte is hier op bijzondere wijze uitgebeeld. Te zien is het apocriefe motief van het 'palmwonder': engelen buigen de takken van de boom, zodat Jozef de dadels kan plukken. Schongauer gaf het landschap een exotisch accent door de keuze van de bomen en planten. Het precieze type palm komt voor op de Canarische Eilanden.
De kunstenaar kende het waarschijnlijk van tekeningen.

Mogelijke route die de Heilige Familie heeft afgelegd naar Egypte.

Vanuit Bethlehem zou de Heilige Familie per ezel langs de kust richting Egypte getrokken zijn. Er zijn verschillende tradities. Volgens de oosterse traditie werd het gezin vergezeld door Jacobus, een zoon van Jozef. De Egyptische traditie meent te weten dat de vroedvrouw Salome lange tijd bij hen gebleven zou zijn.

Boottocht over de Nijl

Bij Ma'adi, ruim tien kilometer ten zuiden van Cairo, zou de Heilige Familie in een bootje zijn gestapt om de reis over de Nijl stroomopwaarts voort te zetten. De plaatselijke Mariakerk houdt de herinnering aan deze overlevering in ere. De kerk telt drie koepels, aldus verwijzend naar de drie leden van de Heilige Familie. Zo'n boottocht was behoorlijk prijzig. Een monnik vertelde, dat Jozef zich die tocht kon permitteren dankzij het goud, de wierook en de mirre die de wijzen bij hun bezoek aan Bethlehem aan hen cadeau hadden gedaan.

Over de tocht door Egypte zijn veel legendes en verhalen te lezen op https://www.heiligen.net de vlucht naar Egypte.

Houtsnede
De Heilige Familie in Egypte
1500-1504, Albrecht Dürer
Rijsmuseum Amsterdam, Nederland, Europa (in bruikleen van de Rijksakademie van Beeldende Kunsten)

Voor een vervallen gebouw zit Maria naast enkele engelen te spinnen, terwijl ze met de voet het bedje waarin het Christuskind ligt laat wiegen. Achter haar werkt Jozef aan een trog, geholpen door putti. Deze prent is onderdeel van een serie van 20 prenten, bestaand uit een titelprent en 19 prenten met scènes uit het leven van Maria.

Schilderij
Terugkeer uit Egypte
Ca. 1630, Peter Paul Rubens,
Wadswotth Atheneum, Hartford U.S.A.

Ca. 3 jaar na verblijf in Egypte keren Maria, Jozef en Jezus terug naar Nazareth.

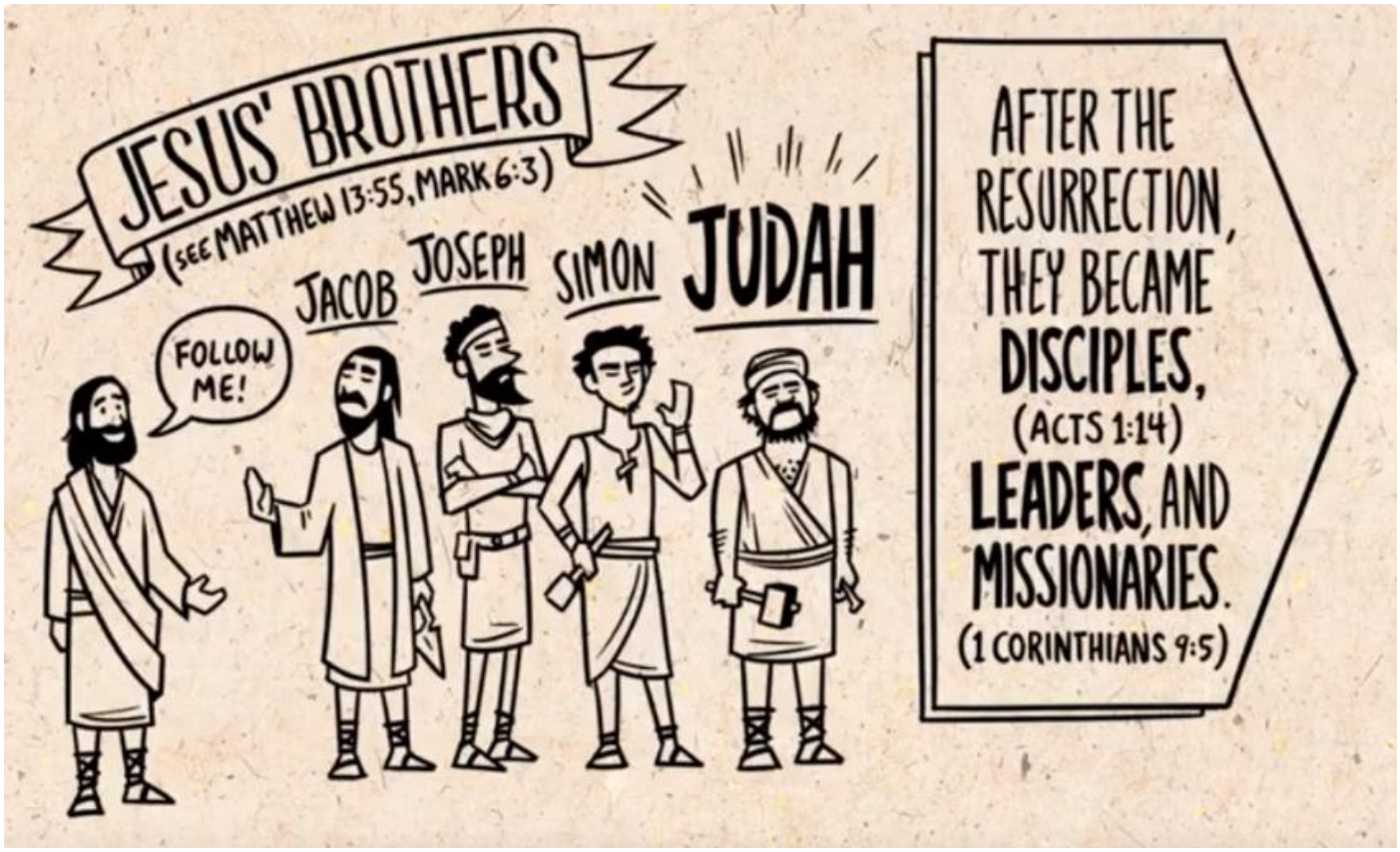
Prent
Heilige Familie in Nazareth
1600, Hiëronymus Wierix
Rijksmuseum Amsterdam, Nederland, Europa

Jezus helpt Jozef bij het zagen, terwijl Maria spint.

Schilderij
Jezus in de tempel
Ca. 1610-1690, David Teniers de Jonge 17,5 x 23 cm.
Beierse Staatscollectie Schilderkunst, Duitsland Europa

De 12 jarige Jezus wordt na drie dagen door zijn moeder en vader terug gevonden in de tempel in gesprek met de Schriftgeleerden.

Tekening
De broers en zussen van Jezus
EO BEAM

In het nieuwe testament wordt er in zowel in het Mathëus (13:55-56) als het Marcus (6:3) evangelie over broers (4) en zussen (2) van Jezus geschreven. Zelfs de namen van de broers worden daar genoemd: Jakobus, Jozef, Simon en Judas.

Veel protestanten nemen aan dat dit kinderen van Jozef en Maria waren.
De katholieken zijn van mening dat Maria maagdelijk is gebleven en dat er geen sprake is van “broers en zusters” maar van neven en nichten.

De broers waren geen volgelingen van Jezus maar werden uiteindelijk de verspreiders van het geloof.

Glas in loodraam
Dood van Jozef
Frans Nicolas & Zn, Kapel
O.L. Vrouw van Genooy, Venlo, Nederland, Europa

Volgens sommigen is Jozef 110 jaar oud geworden en overleed hij toen Jezus c.a. 30 jaar oud was.

Schilderij
Bruiloft te Kana
Ca. 1618-1620, olieverf op doek, Quentin Varin, 310 x 259
Saint-Gervais – Sint Protais, Parijs, Frankrijk, Europa

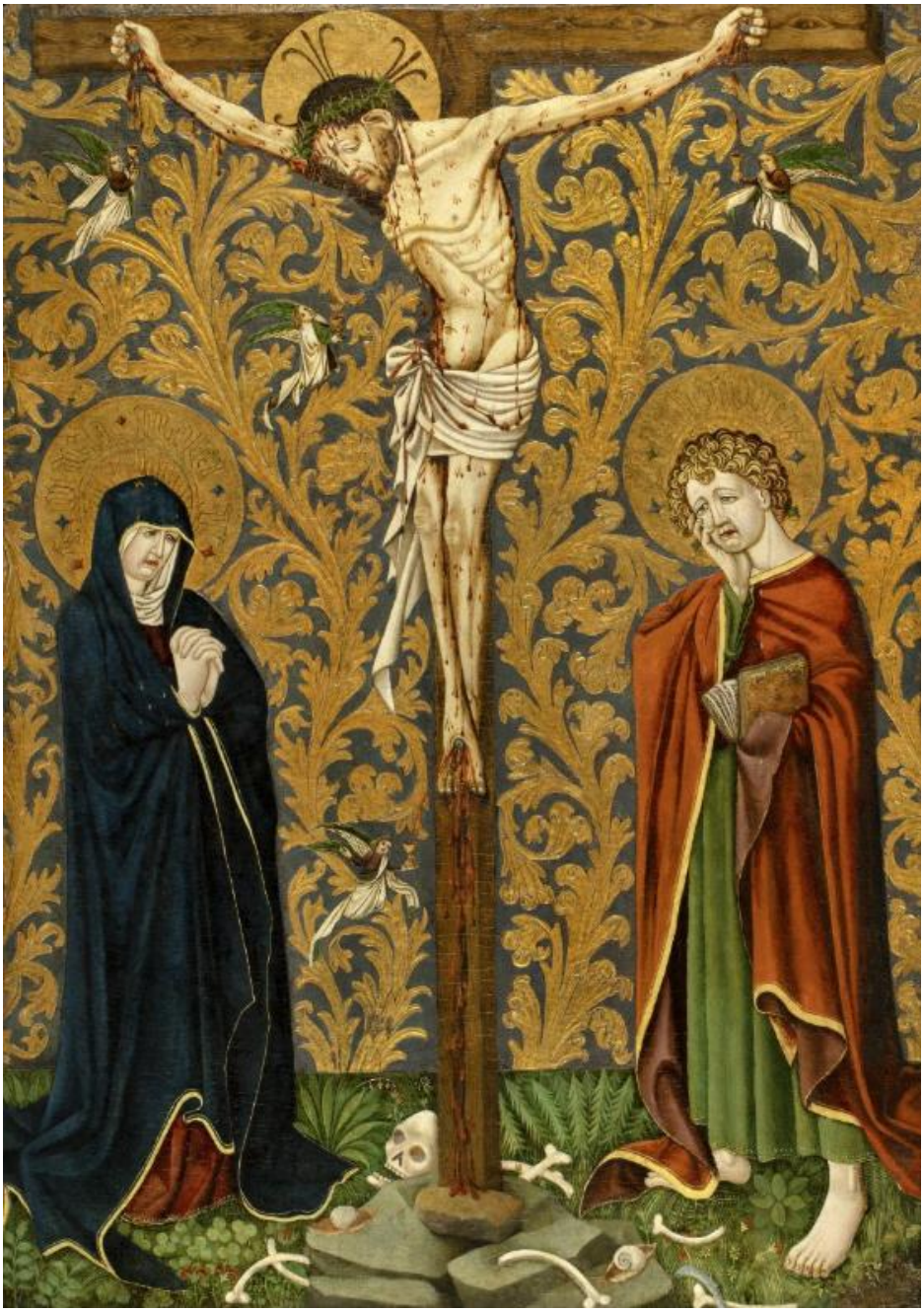
De statige gebouwen suggereren dat het feest plaatsvindt in een paleis. Jezus en Maria zitten tegenover elkaar; Jezus kijkt hoe de wijn wordt ingeschonken en wijst naar de ober.

Het wonder van de Bruiloft te Kana gebeurde toen de wijn op was. Jezus laat de lege potten vullen met water, en zegt tegen een bediende dat hij de ober moet laten proeven. Die roept na een slok uit dat de beste wijn blijkbaar tot het laatst is bewaard.

Kruiswegstatie
Kruisweg
19de eeuw
St. Rafaëlkerk, Overvecht, Utrecht, Nederland, Europa

Één van de 14 kruiswegstaties. “JEZUS ONTMOET ZIJNE BEDROEFDE MOEDER” Afkomstig uit de Monicakerk die in 1972 werd gesloten.

Schilderij
Kruisiging jezus
1430-1439,tempera, paneel, gips, Meester van de bewening van Christus te Lindau, 125 x 89 cm.
Museum Catharijneconvent, Utrecht, Nederland, Europa

Christelijke symboliek. Vier engelen vangen Christus' bloed op in gouden kelken, terwijl Maria en Johannes treuren om zijn dood. Onder het kruis liggen botten en een schedel. Ze verwijzen naar de plek waar Jezus stierf, Golgotha, wat schedelplaats betekent.

Schilderij
Graflegging Jezus
Ca. 1460-1464, olieverf op paneel, Rogier van der Weyden, 110 x 96 cm.
Galleria degli Uffizi, Florence, Italië, Europa

Christus is van het kruis gehaald en wordt in een graf gelegd.
Maria en Johannes houden Jezus vast bij de armen. Achter hen staan Jozef van Arimathea en Nicodemus, gekleed in fraaie gewaden. Zij ondersteunen het lichaam.
Op de voorgrond knielt Maria Magdalena, met open armen.
Op de achtergrond slingeren wegen langs bomen naar een stad met allerlei torens.
Van der Weyden heeft vermoedelijk gekeken naar een schilderij uit circa 1440 van Fra Angelico over hetzelfde onderwerp. Ook daar is het graf in een heuveltje gemaakt, en wordt het lichaam vrijwel staand getoond.

Fresco
Hemelvaart Jezus
1304-1306, Giotto Di Bondone, 200 x 185 cm.
Scrovegni of Arena kapel, Padua, Veneto, Italië, Europa

Maria en de discipelen bij de hemelvaart van Jezus

Prent in album
Uitstorting heilige Geest
1643-1646, naar de prent van Philips Galle, Pingster Daegsche Wercken
Uitgever Jan Philipsz Schabaelje, Amsterdam/Alkmaar, Nederland, Europa

De heilige Geest verschijnt in de vorm van een duif en wordt uitgestort over Maria en de apostelen. Op de hoofden van hen verschijnen tongen van vuur. Onder de voorstelling een verwijzing in het Latijn naar de Bijbeltekst in Hand. 1:14. Deze prent maakt deel uit van een album “Den Grooten Figuer Bibel”.

Schilderij
Dood van Maria
Hugo van der Goes
Museum Brugge, België, Europa

Paneel
Maria Hemelvaart
1516 - 1518, Titiaan
Basilica di Gloriosa dei Frari, Venetië, Italië, Europa

15 augustus wordt in de RK. kerk Maria Hemelvaart gevierd.

Schilderij
Kroning Maria
Ca. 1625, Peter Paul Rubens, olieverf op doek
Koninklijke Musea voor Schone Kunsten, Brussel, België

Na het overlijden van Jezus en Maria wordt Maria door God en Jezus, haar zoon, tot "Koningin van de Hemel en de Aarde" gekroond Dit als een deel van de katholieke leer. Door de Katholieke Kerk wordt het feest, “Maria Koningin”, op 22 augustus gevierd.